

GAZİANTEP UNIVERSITY JOURNAL OF SOCIAL SCIENCES

Journal homepage: <http://dergipark.org.tr/tr/pub/jss>

Araştırma Makalesi • Research Article

DOI: 10.21547/jss.1619876

Televizyon Dizilerinde Topluma Sunulan Aile Kuşakları Arasındaki İlişki ve Etkileşim: Kızılıcak Şerbeti ve Yalı Çapkını Örneği

The Relationship and Interaction Between Family Generations Presented to Society in Television Series: The Case of Kızılıcak Şerbeti and Yalı Çapkını

Miyase ASLANTAŞ^{a*}

^a Dr. Öğr. Üyesi, Muş Alparslan Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Sosyoloji Bölümü, Muş / TÜRKİYE
ORCID: 0000-0003-1475-9061

MAKALE BİLGİSİ

Makale Geçmişi:

Başvuru tarihi: 14 Ocak 2025

Kabul tarihi: 21 Ağustos 2025

Anahtar Kelimeler:

Televizyon Dizileri,

Aile Kuşakları,

Kuşaklararası İlişkiler,

Kızılıcak Şerbeti,

Yalı Çapkını.

ÖZ

Kuşaklararası ilişkiler ve etkileşim geçmişte olduğu gibi günümüzde de toplumsal yaşamın, iş, eğitim ve aile hayatının önemli bir bileşenini oluşturmaya devam etmektedir. Bu devamlılıkla birlikte her geçen gün gelişen teknoloji ve iletişim araçları sayesinde kuşakların içine doğmuş oldukları dünya, yüz yüze veya sanal ortamda iletişim kurma yöntemleri, sosyo-kültürel yaşamları ve birbirleriyle olan ilişkileri de değişime uğramaktadır. Geleneksel medyanın en önemli temsilcilerinden olan televizyonda yayımlanan diziler ilk örneklerinden sonra günümüze gelene kadar izleyicilerin beğeniyle takip ettikleri bir program türü olmuştur. Genellikle kurmaca hikayeler olarak üretilen veya gerçek yaşam öykülerinden uyarlanan diziler zamanla bireylerin, duruş, düşünüş, giyim-kuşam, tüketim alışkanlıkları, saç stilleri, sosyalleşme biçimleri gibi çeşitli açılarda etkin bir rol oynamaya başlamışlardır. Araştırmanın amacı; günümüzde yaygın olarak kullanılan dijital platformlara ve sosyal medya uygulamalarına rağmen izleyicisini kaybetmeyen, yayınlandıkları günlerde reyting ölçümlerinde üst sıralarda yer alan televizyon dizilerinde aile kuşakları arasındaki ilişki ve etkileşimin izleyicilere nasıl sunulduğuna dair bir bakış açısı ortaya koyabilmektir. Araştırma nitel olarak tasarlanmış ve nitel araştırmalarda kullanılan amaçlı örneklem yöntemi ile 2023/2024 sezonunda televizyonda yayımlanan diziler arasından belirlenen Kızılıcak Şerbeti ve Yalı Çapkını dizileri üzerinde içerik analizi gerçekleştirilmiştir. Araştırmada elde edilen sonuçlara göre dizilerdeki aile kuşakları arasında gerçekleşen ilişki-etkileşim dayanışma ve çatışma temelinde kurgulanmıştır.

ARTICLE INFO

Article History:

Received: January 14, 2025

Accepted: August 21, 2025

Keywords:

Television Series,

Family Generations,

Intergenerational Relations,

Kızılıcak Şerbeti,

Yalı Çapkını.

ABSTRACT

Intergenerational relations and interaction continue to constitute an important component of social life, work, education and family life today, as in the past. Along with this continuity, the world into which generations are born, their methods of communicating face-to-face or virtually, their socio-cultural lives and their relations with each other are also changing thanks to the ever-evolving technology and communication tools. Television series, one of the most important representatives of traditional media, have been a type of program that viewers have followed with admiration since their first examples until today. Generally produced as fictional stories or adapted from real life stories, TV series have started to play an active role in various aspects such as individuals' attitudes, thoughts, clothing, consumption habits, hairstyles and socialization styles. The aim of the research is to reveal a perspective on how the relationship and interaction between family generations are presented to the viewers in television series that do not lose their viewers despite the digital platforms and social media applications that are widely used today and that rank high in the rating measurements on the days they are broadcast. The research was designed qualitatively and content analysis was conducted on the series Kızılıcak Şerbeti and Yalı Çapkını, which were selected among the series broadcast on television in the 2023/2024 season with the purposive sampling method used in qualitative research. According to the results obtained in the research, intergenerational relations in the series are constructed around the dynamics of interaction, solidarity, and conflict.

* Sorumlu yazar/Corresponding author.
e-posta: m.aslantas@alparslan.edu.tr

EXTENDED ABSTRACT

Mass media (newspapers, radio, television, social media, etc.) that are perceived as new compared to their previous representatives thanks to their specialized, advanced structures since the day they were first invented, which give a different dimension to communication and deeply affect social and cultural life on a local, regional as well as global scale thanks to their advanced structures.) along with all its advantages and disadvantages, it also gives different dimensions to intergenerational communication and interaction. Especially with the audio and visual content it offers, with its productions that provide cross-border communication without physical distance in the world, increase interaction and appeal to various emotions, television has brought the experience of watching different generations (Baby Boomer, X, Y, Z, etc.) to their comfort zones, their homes, in addition to movie theaters and unlike cinema. In this respect, television has also created a new area where all generations in the family can socialize with less effort and integrate with the country and the world.

TV series are among the most-watched programs produced for television, both worldwide and in our country, and they are eagerly awaited for their continuation episodes. Series that address extended family relationships, in particular, show a successful rating graph during their broadcast dates in the regular season. Indeed, certain series that have etched themselves into the public memory, such as "Ezel" and "Aşk-ı Memnu," can create trends even with their reruns, ranking high in ratings and making a name for themselves on social media platforms.

Based on the explanations stated above, the aim of this research is; 'To be able to reveal a point of view on how intergenerational relations and interaction are reflected to the audience in television series that have managed to maintain their audience despite digital platforms and social media applications'. In the first part of the research, which consists of three parts; The concept of generation and generations, intergenerational relations, television series and the method of the research are explained. In the second part, the findings were categorized and interpreted. In the third and final part, the results are given.

The research was designed qualitatively and content analysis was carried out on the series *Kızılıcak Şerbeti* and *Yalı Çapkını*, which were selected among the series broadcast on television in the 2023/2024 season with the purposive sampling method used in qualitative research.

The generations in the series tend to behave more conciliatorily among themselves while exhibiting a prejudiced attitude towards other generations. Particularly, representatives of the first generation are distinctly set apart from the other generations in this regard. First-generation males have a patriarchal structure. They have the final say on issues related to other generations and family matters.

Older generations tend to raise subsequent generations based on their own value judgments and define their interactions with other generations according to these values, rather than the contemporary context. The second generation interacts with both the first and second generations. Representatives of the third generation can form friendships without concerning themselves with individual differences compared to other generations. Generations share their views and opinions regarding other generations within their own groups. The primary reason for intergenerational conflict depicted in the series is the preferences regarding partners and relationships. The foundation of intergenerational solidarity is often formed by a large catastrophe or illness experienced together.

In this study, how intergenerational relations are presented to the society in the TV series broadcast on television is analyzed through the series *Kızılıcak Şerbeti* and *Yalı Çapkını*. In the series *Kızılıcak Şerbeti* and *Yalı Çapkını*, the main storyline is shaped through the marriages of 3rd generation representatives.

In the television series *Kızılıcak Şerbeti* and *Yalı Çapkını*, the relationships among the first, second, and third generations reflect not only intra-family roles but also the dynamics of authority and power within the family, the transmission and transformation of values, and broader social change.

In the selected sample series, intergenerational interactions and relationships are presented in different thematic contexts:

Under the theme of Marriage and Family Relations, solidarity is observed in both series.

Under the theme of Authority and Obedience, conflict emerges in both series.

In the theme of Education and Career, solidarity is again evident in both series.

Regarding the theme of Tradition and Modernity, *Kızılıcak Şerbeti* reflects solidarity, while *Yalı Çapkını* portrays a neutral stance.

Under the theme of Gender Roles, *Kızılıcak Şerbeti* demonstrates conflict, whereas *Yalı Çapkını* portrays solidarity.

The relationships between generations in the series are less prejudiced and consensus-based than the relationships they have established with other generations. The upper generations conduct their dialogues differently when the lower generations are present. Generation 3 representatives are able to respect each other's differences without prejudices compared to Generations 1 and 2.

Giriş

İcat edildikten sonraki süreçte, teknolojik olarak gelişmeye devam eden, bir önceki temsilcisine nazaran yeni olarak algılanan, bireysel ve toplumsal iletişime farklı bir boyut kazandıran ve yerel, bölgesel aynı zamanda küresel ölçekte sosyal-kültürel yaşamı derinden etkileyen kitle iletişim araçları (gazete, radyo, televizyon, sosyal medya vb.) tüm avantaj ve dezavantajlarıyla birlikte kuşaklararası iletişim ve etkileşime de farklı boyutlar kazandırmaktadır. Özellikle işitsel ve görsel olarak sunduğu içerikleriyle, yerkürede fiziksel mesafe kat etmeden sınırlar ötesi iletişim sağlayan, etkileşimi artıran ve çeşitli duygulara hitap eden yapımlarıyla televizyon, farklı kuşakların (Baby Boomers, X, Y, Z, anne-baba-çocuklar, büyükanne-büyükbaba-torunlar vs.) birlikte izleme deneyimini sinema salonlarına ek olarak ve sinemanın aksine kendi konfor alanlarına, evlerine taşımıştır. Televizyon bu yönüyle aile içindeki tüm kuşakların daha az emek harcayarak sosyalleşebilecekleri, ülke ve dünya ile entegre olabilecekleri yeni bir alan oluşturmıştır.

Modern dönemde gelişen bilgi ağı, büyük depolama yöntemlerinin kullanılması; üretilen bilginin hızlı bir şekilde geniş alanlara yayılması; medya (radyo, film, televizyon, sosyal medya uygulamaları) içeriklerinin yoğun olarak tüketilmesi/üretilmesi kuşaklara zaman ve mekân boyunca kendilerini daha kolay ifade edebilme imkânı sunmuştur. Bu imkanların yanı sıra medya ayrıca içinde barındırdığı ortak imgeler, şarkılar ve ritüellerle bir kuşağa mensup bireylere ayrıcalıklı bir alan sağlayan kültürel iletişim araçları olarak da işlev görmeye (Turner, 2014: 394) başlamıştır. Bir başka ifade ile her kuşak kendi döneminin sosyal, ekonomik ve teknolojik koşullarını deneyimlerken bu koşulları yansıtan medya içeriklerinden de etkilenmektedir. Kuşakların etkisinde kaldıkları ve içinde yer alan karakterlerle bağ kurdukları medya içerikleri arasında ise dizi filmler önemli bir yer tutmaktadır.

Dizi filmler dünyada ve ülkemizde televizyon için üretilen programlar arasında en çok izlenme oranına ulaşan ve devam bölümleri büyük bir merakla beklenen yapımların arasında yer almaktadır. Özellikle içinde geniş aile ilişkilerinin ele alındığı diziler normal sezon içerisinde yayımlandıkları tarihlerdeki reyting ölçümlerinde oldukça başarılı bir grafik çizmektedirler. Bu başarıya ek olarak ülkemizde toplum hafızasında yer edinen Ezel, Aşk-ı Memnu, Karadayı, Asmalı Konak gibi bazı diziler tekrar bölümleriyle dahi gündemde kalmayı başararak reytinglerde üst sıralarda yer alabilmekte ve sosyal medya uygulamalarında da kendilerinden söz ettirebilmektedir. Dizi filmlerin yayımlandığı mecra açısından dijital platformlar, internet siteleri gibi yeni alternatifler olmasına rağmen izleyiciler televizyondaki dizileri takip etme alışkanlıklarını devam ettirmektedirler.

Televizyon özünde bir kitle iletişim aracı olmakla birlikte içerisinde yüksek gelirli ticari faaliyetler barındırmaktadır. Bu noktada ticari kaygı ve uzun süreli gelir beklentisi ile üretilen içeriklerin başında gelen dizi filmlerin yapımcıları genellikle karşıt duyguları, kavgayı, şiddeti, kötü alışkanlıkları, cinselliği vs. izleyicinin merakını canlı tutabilmek adına sıklıkla kullanarak (Sing, 2020, s. 27) reyting ölçümlerinde üst sıralarda yer almayı amaçlamaktadırlar. Türkiye’de ortalama bir bölüm süresinin iki saatin üzerinde olduğu prime-time’da televizyon programlarının en çok izlendiği zaman aralığı) yayımlanan haftalık dizilerde ayrıca aşk, ayrılık, intikam, gündelik yaşam, töre, akrabalık ilişkileri, zenginlik ve yoksulluk gibi konuların yanı sıra geniş aile içerisinde yer alan farklı kuşakların birbirleriyle olan etkileşimleri de yoğun olarak işlenmektedir. Bu araştırmada da kuşaklararası ilişkiler kuşak çalışmalarında öne çıkan başlıklardan ‘kuşaklararası çatışma ve kuşaklararası dayanışma’ (Nauck ve Steinbach, 2009, s. 3) kavramları açısından ele alınmıştır.

Yukarıda ifade edilen açıklamalardan hareketle bu araştırmanın amacı: “Dijital platformlara ve sosyal medya uygulamalarına rağmen izleyici kitlesini korumayı başaran televizyon dizilerinde aile kuşakları arasındaki ilişki ve etkileşimin izleyicilere nasıl yansıtıldığına ilişkin bir bakış açısı ortaya koyabilmek.” şeklinde belirlenmiştir. Üç bölümden oluşan araştırmanın birinci bölümünde; kuşak kavramı ve kuşaklar, kuşaklararası ilişkiler, televizyon ve dizi filmler ile araştırmanın yöntemi açıklanmıştır. İkinci bölümde elde edilen bulgular kategorize edilerek yorumlanmıştır. Üçüncü ve son bölümde de sonuç ve önerilere yer verilmiştir.

Literatürde kuşakları ve televizyon dizilerini farklı yönleriyle ele alan çeşitli araştırmalar mevcuttur ancak dizilerdeki kuşaklararası ilişkileri ve etkileşimi konu edinen çalışmalar oldukça sınırlıdır. Araştırma bu yönüyle özgündür.

Kuşak Kavramı ve Kuşaklar

Bu araştırmada dizilerdeki aile kuşakları üzerinden bir değerlendirme yapıldığı için aile kavramının tanımını yaparak bu bölüme başlamak araştırmanın bütünlüğü açısından yararlı olacaktır. Aile; üyeleri arasında dayanışma, sempati, mahremiyet ilkelerinin temel alındığı sosyal bir sistemdir (Tufan ve Yazıcı, 2009, s. 47). Bir başka ifade ile aile; insanın dünyaya geldiği, toplum yaşamına ilk olarak ve etkili bir şekilde hazırlandığı; cinsel birlikteliklerin düzenlendiği; eşler, ana-babalar ve çocuklar arasında içten, güven verici ilişkilerin geliştirildiği; yaşanan toplumsal düzene göre ekonomik etkinliklerin yer aldığı toplumsal bir kurumdur (Güler ve Ulutak, 1992, s. 52). Aile kurumu zaman içerisinde hane halkı sayısı, iş bölümü, güç ve otorite ilişkileri, yürütülen ekonomik faaliyetler vb. açılardan değişime uğramakla birlikte içinde bulunduğumuz yüzyılda da önemini kaybetmemiştir. 2024 yılı aralık ayında ülkemizde kurulan Aile Enstitüsü ve 2025 yılının Aile Yılı olarak ilan edilmesi de bu öneme örnek olarak verilebilir.

Aileye dair bu açıklamalardan sonra farklı tanımları olmakla birlikte Türk Dil Kurumu Türkçe Sözlük’te kuşak kavramı sosyolojik olarak; ‘yaklaşık yirmi beş otuz yıllık yaş kümelerini oluşturan bireyler öbeği; göbek, nesil, batın ve jenerasyon olarak tanımlanmıştır (Türk Dil Kurumu Büyük Türkçe Sözlük (TDK), 2024). Bir başka ifade ile aşağı yukarı aynı doğum yıllarını paylaşan bireyler toplumsal sürecin tarihsel boyutunda aynı kuşakta yer alarak ortak bir konuma sahip olmaktadır (Mannheim, 2009, s. 167).

Çeşitli alanlarda yürütülen çalışmalarda kuşak kavramı “ebeveyn-çocuk ya da büyükanne/büyükbaba-torun gibi rol ilişkilerinde, 68 kuşağı, 80 kuşağı, X kuşağı, Y kuşağı gibi bölümlenmelerde, yaşam evrelerine göre çocuk, genç, yaşlı gibi farklı biçimlerde” kullanılmaktadır (Pınar Kılıç ve Yıldırım Becerikli, 2023, s. 9). Biyolojik olarak düşünüldüğü zaman ise kuşak kavramı bir sonraki neslin oluşturulduğu üreme faaliyetini ifade etmektedir. Bu noktada aileyi oluşturan ebeveynlerin kendi çocuklarını dünyaya getirmeleri ve bu sirkülasyonun devamlılığı bu araştırmaya da temel oluşturan aile kuşakları olarak adlandırılmaktadır (Debesse, 1955, s. 715).

Aile içinde gerçekleşen üreme sirkülasyonuna ek olarak aralarında kan bağı veya akrabalık olmadan benzer zaman aralığında doğmuş yaşıt bireyler de sosyal olarak aynı kuşak kabul edilmektedirler. Dolayısıyla aile kuşaklarında olduğu gibi sosyal kuşaklarda da biyolojik bir yaş aralığı söz konusudur. Bu noktada aile kuşakları ve sosyal kuşaklar ele alınırken birbirlerinden bağımsız olarak düşünülmemektedir. Bir başka ifade ile aile kuşakları ve sosyal kuşaklar birbirlerine benzer ve birbirleri üzerinde etkilidirler (Debesse, 1955, s. 715). Özetle kuşaklar insanın var oluşunda temel oluşturan, canlılık, ölüm, kısıtlı ömür gibi biyolojik ritmin varlığıyla oluşmaktadır (Mannheim, 2009, s. 167). Bu biyolojik ritme paralel olarak toplumda meydana gelen büyük kırılmalar ve yaşanan değişimler biyolojik yaş aralığına gerek duymadan

da yeni bir kuşağı inşa edebilmektedir. Kuşakları 1928 yılında yazmış olduğu ‘Kuşaklar Sorunu (The Problem of Generations)’ makalesiyle ilk defa ele alan Karl Mannheim da tarihin ve yaşanan sosyal olayların kuşaklar üzerinde etkili olduğunu dile getirmiştir (Kuran, 2022, s. 25). Turner (2014, s. 391-392) David Wyatt’ın 1993’de yapmış olduğu çalışmadan yola çıkarak kültürel açıdan bir kuşağın meydana gelmesinde etkili olan başlıkları şöyle ifade etmiştir: İç savaş, doğal afet gibi travmatik bir olay; travmatik olayı dillendiren ve hâkim kültüre karşı yıkıcı bir tavır besleyen kanaat önderleri, toplumda var olan kaynakların bölüşülmesinde meydana gelen büyük bir kırılma; başarı ve başarısızlık döngüsünde bir kuşağı bir araya getiren ayrıcalıklı bir durum; kutsal mekânların oluşturulması ve grup içinde asıl üye olarak kabul edilen kişilerin ‘mutlu azınlık’ sayılabilecek bir kesim tarafından desteklenmesi.

Mannheim (1952)’da yine toplumda kuşakların varlıklarını beş özellik ile gösterdiğini vurgular: 1- Kültürel sürece yeni katılımcılar dâhil olur. 2- Önceden var olan katılımcılar süreçten ayrılırlar. 3- Bir kuşağın üyeleri tarihsel sürecin sadece zamansal olarak belirli ve sınırlı bir bölümünde yer alırlar. 4- Bu yüzden kültürel mirasın kuşaklar arasında aktarılması gerekir. 5- Kuşaktan kuşağa geçiş daimî olarak devam eder (aktaran Parry ve Urwin, 2011, s. 81). Benzer şekilde kuşaklar üzerine yapmış oldukları çalışmalarla bilinen Howe ve Strauss (2000) farklı kuşakların doğasının ve özelliklerinin belirlenmesinde önemli olan üç faktörü şöyle sıralamışlardır: 1- Üyeliğin algılanması: Gençlik döneminde başlayan ve gençlikten yetişkinliğe geçiş döneminde pekişen bir kuşağa aidiyet hissi. 2- Ortak inançlar ve davranışlar: Bir kuşağı tanımlayan, aile, kariyer, kişisel yaşam, siyaset, din vb. konulardaki tutumlar. Evlilik, iş, çocuk, sağlık, suç, cinsellik gibi konularda verilen kararlar. 3- Tarihsel süreçteki ortak konum: Bir kuşağın şekillendiği yıllarda meydana gelen önemli kırılma noktalarının varlığı (aktaran Oh ve Reeves, 2014). Son olarak yukarıda açıklanan aile kuşakları ve sosyal kuşakların yanı sıra sınırları kesin bir şekilde belli olmamakla birlikte araştırmacılar tarafından bugüne kadar beş kuşak tanımı yapılmıştır: Sessiz Kuşak (1927-1945), Bebek Patlaması Kuşağı (1946-1964), X Kuşağı (1965-1979), Y Kuşağı (1980-1999) ve Z Kuşağı (2000 ve sonrası) (Kuran, 2022, s. 31). Bu makalede dizilerdeki kuşaklar aile kuşakları (büyükanne büyükbaba, anne baba ve çocuklar torunlar) olarak ele alınmış ve araştırma bu kuşaklar üzerinden yürütülmüştür.

Kuşaklararası İlişkiler

Schütze (2000) kuşaklararası ilişki kavramını farklı kuşaklarda yer alan bireylerin kendi aralarında gerçekleştirmiş oldukları sosyal ilişkiler şeklinde tanımlamıştır. Ona göre bu ilişkilere özne ve nesnel koşullar/algılar etki ederek aile içindeki kuşaklararası ilişkileri oluşturmaktadır (aktaran Tufan ve Yazıcı, 2009, s. 47) ve kuşaklararası ilişkiler ve etkileşim çok yönlü olarak ele alınması gereken önemli bir konudur. Kuşaklararası ilişkiler; toplumda meydana gelen hareketlerin yapısı, kaynağı, yönü ve sonuçları gibi çeşitli açılardan anlaşılması adına yol göstericidir. Kuşaklar ve kuşaklararası etkileşim içinde bulunduğumuz ve her geçen gün daha fazla dijitalleşen çağda yaşanan hızlı sosyal-kültürel değişimin daha kolay ve kapsamlı bir şekilde anlaşılmasına da yardımcı olmaktadır (Mannheim, 1952, s. 286-287).

Yaşam süresinin uzamasıyla birlikte günümüzde birçok kuşağın birlikte yaşadığı toplum modeli ortaya çıkmıştır (Tufan ve Yazıcı, 2009, s. 47). Bu modelde her kuşağın kendine özgü aile yaşamı, cinsiyet rolleri, oluşturmuş olduğu kurumlar, siyaset, din, yaşam tarzı ve geleceğe dair ortak tutumları vardır (Sandeem, 2008, s. 13). Kuşakları kendi içinde birbirlerine bağlayan bu ortak tutumlar kuşakların diğer kuşaklarla olan ilişkilerine de yön vermektedir. Özellikle kuşak çalışmalarında dünyaya yeni gelen bireylerin içine doğdukları yapının farklılaşmasına paralel olarak nasıl şekillendiğini ortaya koymak bir nesle karşı daha bilgili ve daha anlayışlı olmayı da beraberinde getirmektedir. Bir başka ifade ile bir kuşağı yeteri kadar anlamak aynı zamanda o kuşağın içinde şekillendiği dönemi de anlamayı mümkün kılmaktadır (Kuran, 2022,

s. 19). Kuşakların içine doğmuş oldukları zaman aralığındaki sosyo-kültürel koşullarda meydana gelen değişiklikleri Johann Wolfgang Von Goethe, *Dichtung und Wahrheit* (Şiir ve Hakikat) (1811)'in ön sözünde şöyle ifade etmiştir: “Sadece on yıl önce veya sonra doğmuş olan bir kişi kendi eğitimi, bakış açısı ve hareket alanı açısından tamamen farklı bir kişi olabilir.” (Jaeger, 1985, s. 274). Bu farklılıklar 21. yüzyılın dijital dünyası, iletişim teknolojileri ve sınırlar ötesi ulaşım imkânı sayesinde daha görünür olmuştur.

Kuşaklararası ilişkilerde öne çıkan noktalardan biri kuşaklararası etkileşimdir. Kuşaklararası etkileşim bilgi, inanç ve toplum yapısında yer alan kaynakların bir kuşaktan diğerine aile içinde ve sosyal yaşamda aktarılması açısından oldukça önemlidir. Bir başka ifade ile kuşaklararası etkileşim kökleri ‘sosyalleşme’ teorisine yerleşmiş olan ve kültürün zaman içerisinde sürdürülmesini sağlayan temel bir mekanizmadır (Moore vd., 2002, s. 17). Sosyalleşme ise; toplumda var olan mevcut norm ve değerlerin öğretilmesi yoluyla insanın kendi kimliğini oluşturması, toplum içinde nasıl davranması gerektiğini kavramasıdır. Bu süreçte birey en içte yer alan aileden en dış sosyal katmana doğru yeni öğretilerle kendi kimliğini inşa eder (Tokgöz Şahoğlu, 2013, s. 1048). Yaşam boyu devam eden bir süreç olan sosyalleşme, gelenekleri ve değerleri güçlendirerek toplumun işleyişine yardımcı olur. Özellikle çocukluk ve ergenlik döneminde bu süreç sadece içinde bulunulan zamana değil sonraki yaşamda gerekli olan, ihtiyaç duyulan rol ve davranışlara da odaklanır. Aile üyelerinin çocuk ve ergenlerin gelecek hayatlarında ihtiyaç duyduğu bu rol ve davranışları kazanmalarında etkisi büyüktür (Moore vd., 2002, s. 17). Günümüzde genç nesiller bu rol ve davranışları sadece üst kuşaklardan değil aynı zamanda medyada üretilen içeriklerden de edinebilmektedirler.

Geride bıraktığımız yaklaşık 65 yıllık süre zarfında Dünya’da ortalama insan ömrü 20 yıllık bir artışla 50’li yaşlardan 70’li yaşlara yükselmiştir. İnsan ömrünün zaman içerisinde uzamasıyla birlikte artık birkaç kuşak aynı sosyal alanları, iş yaşamını daha sık paylaşır olmuştur. Diğer yandan kuşakların içine doğdukları sosyo-kültürel özelliklerin farklılaşmasına paralel olarak bireylerin sosyal hayatlarını aynı şekilde sürdürmeleri de mümkün değildir (Pınar Kılıç ve Yıldırım Becerikli, 2023, s. 7-8). Birlikte yaşayan kuşak sayısının artması ve sosyal hayatın gelişen teknoloji ve iletişim araçlarına paralel olarak değişmesi kuşaklararası ilişkilerin yeniden ele alınmasını da beraberinde getirmektedir.

Kuşaklararası Çatışma: Kuşak çatışması genellikle kuşakların birbirlerine karşı geliştirdikleri önyargıların, içine doğmuş oldukları sosyal kalıpların etkisi ile gerçekleşir (Debesse, 1955, s. 716). Her kuşak kendi kuşağında deneyimlediği yaşam standardına göre diğer kuşakları değerlendirir ve onlar hakkında bir fikir üretir. Üretmiş olduğu bu fikir ile kuşaklararası etkileşime dahil olur. Etkileşime temel oluşturan, iletişim alanında da çatışma son dönemde özellikle yaş farkından kaynaklı olarak yaşamın tümünü kapsayan bir perspektiften ele alınmaya başlanmıştır. Yaşa bağlı nesillerin oluşması sosyal açıdan cinsiyet ve ırk gibi diğer gruplar arası sınıflandırmalara temel oluşturmaktadır. Genç ve yaşlı kuşaklar kendi farklılıklarını göz önünde bulundurarak birbirleriyle etkileşime girdiklerinde kuşaklararası iletişim hem kişiler hem de gruplar arası bir boyut kazanmaktadır (Zhang ve Lin, 2009, s. 344).

Kuşaklararası Dayanışma: Dayanışma geniş anlamıyla bir grubun üyeleri arasında çıkarların, amaçların veya ilgilerin birliği olarak tanımlanırken kuşaklararası dayanışma bireylerin ve toplumun geneli için duygusal ve fiziksel refahın sağlanmasında önemli bir rol oynamaktadır (Merz vd., 2007, s. 175-176). Bir başka ifade ile aile ve aile kuşaklarına ilişkin yapılan araştırmalar aile içindeki ilişkilerin duygu, dayanışma ve yardımlaşma temelinde gerçekleştiğini göstermektedir (Tufan ve Yazıcı, 2009, s. 48).

Dizi Filmler/Televizyon Dizileri ve Televizyon

Türk Dil Kurumu Güncel Türkçe Sözlük'te sinema ve televizyon terimi olarak dizi film/televizyon dizisi "bölümler halinde yayımlanan ve çoklukla aralarında konu bütünlüğü olan film, dizi" şeklinde tanımlanmıştır (TDK, 2024). Türkiye, ilk televizyon yayımlarının 1968 yılında başlamasından kısa bir süre sonra dizi filmlerle tanışmış; TRT'nin yurtdışından aldığı 'Uzay Yolu, Kaçak' gibi yabancı diziler, tek kanallı dönemin sağladığı avantajla birlikte büyük bir izleyici kitlesine ulaşmıştır (Doğanay ve Aktaş, 2021, s. 858). Sonrasında yerli yapımlar aracılığıyla halkın kendi hikâyeleri ekranlarda yer bulmaya başlamış ve 2000'li yıllara gelindiğinde ise bu hikâyelerden Ezel, İhlamurlar Altında, Gümüş, Bir İstanbul Masalı gibi uzun süre devam eden diziler üretilmiştir. Türkiye'de büyük bir beğeni ile takip edilen bu diziler Almanya, Afganistan, Birleşik Arap Emirlikleri gibi farklı ülkelere de ihraç edilmiştir (Cereci, 2014, s. 3). Sonraki süreçte yine Masumlar Apartmanı, Camdaki Kız, İstanbullu Gelin, Kırmızı Oda, Mucize Doktor, Bir Zamanlar Çukurova, Bahar, Gönül Dağı, Yargı, Yasak Elma, Sadakatsiz gibi yüksek izlenme oranına ulaşan dizi filmler üretilmiştir. Yeni üretilen ve iç pazarda büyük beğeni toplayan bu dizi filmlere paralel olarak 2000'li yıllarda başlayan yerli yapımların ihraç edilme süreci günümüzde de katlanarak devam etmektedir. Her yıl en az 7-8 dizi film bölüm başına 100 bin ile 300 bin dolar arasında değişen rakamlarla yaklaşık olarak 170 ülkeye (Latin ülkeleri, Orta Doğu, Doğu Avrupa, Türk Cumhuriyetleri, Asya, Rusya, Afrika, İspanya, Portekiz vs.) satılmaktadır (Anadolu Ajansı, 2024). Örneğin bu araştırmaya konu olan Kızılıçık Şerbeti dizisi bölüm başına 300 bin dolardan ihraç edilirken Yalı Çapkını dizisi ise 130 ülkeye ihraç edilmektedir (Oksijen, 2024).

İnternet ve sosyal medyanın insan hayatına entegre olmasıyla, geleneksel medya temsilcilerinden yazılı basında (gazete, dergi vs.) bir tiraj düşüklüğü görülmüş olmakla birlikte televizyon, toplumda edinmiş olduğu popülaritesini büyük oranda korumayı başarmıştır. We are social'ın 2024 Raporu'na göre Türkiye'de kullanıcılar sosyal medyada günlük ortalama 2 saat 44 dakika harcarken bu kullanıcıların televizyon izleme süresi 3 saat 28 dakika olarak ölçülmüştür (s. 25). Televizyonda yayımlanan içeriklerin (gündüz kuşağı, spor müsabakaları, yarışmalar, diziler vb.) sosyal medya uygulamalarında tartışılıyor olması da yine televizyonun kullanıcılar açısından hala izlenir olduğunu göstermektedir.

Bir kitle iletişim aracı olarak televizyon; görsel-işitsel anlatım gücü, kolay erişilebilirliği ve kullanımı, düşük maliyetli içerikler (eğlence, bilgi, haber vs.) sunması nedeniyle toplumun geniş kesimleri üzerinde güçlü bir etki oluşturmaktadır. Bu etki sayesinde bireylerin günlük yaşam rutinleri içerisinde merkezi bir konuma yerleşen televizyon sadece eğlence aracı veya haber alma kanalı olmaktan çıkarak kültürel bir aktarıcıya da dönüşmüştür. Televizyonun kitlesel iletişimde sahip olduğu güç ve yaygın etki ayrıca toplumsal kurumların yapısını, aile ilişkilerine yön veren dinamikleri ve bireylerin sosyo-kültürel kodlarını da yeniden inşa etmeye başlamıştır. Spesifik olarak aile açısından düşünüldüğünde bu etki özellikle aile yapısının güncellenerek tanımlanmasında, toplumsal rollerin değişiminde, kültürel değerlerin yeniden üretiminde, çocukların sosyalizasyon süreçlerinde, bireylerin eş seçimi ve düğün tercihlerinde fark edilir olmuştur. Televizyon yaratmış olduğu tüm bu değişim ve etkiye ek olarak bireylere ev ortamlarından uzaklaşmadan dünya ile entegre olabilme, güncel gelişmelere ve eğlenceye ulaşabilme imkânı da sunmuştur (Özmen, 2014, s. 21). Diğer yandan televizyon için üretilen ve izleyicilere sunulan hikâyelerdeki tipler, mekânlar, insan ilişkileri, televizyonun izleyiciler üzerindeki etkisini artırabilmekte (Neuman, 2014, s. 6), izleyiciler kendi yaşamlarına ait anlamlar ile televizyonda izlediklerini ilişkilendirebilmektedirler (Özmen, 2014, s. 33). Özellikle haftalık, günlük olarak yayımlanan diziler özgün veya gerçek hikâyelerden uyarlanan bir senaryo olmanın ötesine geçerek halkın gündelik yaşamında yer verdiği bir unsur olabilmektedir. Bir başka ifade ile günümüzde diziler, yalnızca eğlence aracı ve boş zaman

aktivitesi olmaktan ziyade toplumsal yapının yeniden şekillenmesinde, kültürel öğelerin inşasında önemli bir rol üstlenmektedir. Televizyon izleme oranlarının yüksek olduğu toplumlarda bu dizilerin içerikleri ayrıca bireylerin düşünce dünyalarını, tutum ve davranışlarını, sosyal ilişkilerini direkt veya dolaylı olarak etkileme potansiyeline sahiptir. Örneğin Türkiye’de Kurtlar Vadisi ve Aşk Memnu dizilerinde ölen karakterler için gıyaben cenaze namazı kılınmış ve Kur-an’ı Kerim okutulmuştur. Bununla birlikte bir dizide giyilen kıyafetler, söylenilen bir söz veya Gönül Dağı dizisinde Elif Hemşire’nin Elveda Gülsarı’yı okuması gibi (Aslantaş, 2021, s. 442-443) bir kitap toplumun gözünde fenomen olabilmektedir. Bunların yanı sıra televizyon şovları, diziler, toplumsal yaşamın nasıl ilerlediğine dair önemli ipuçları içermekle birlikte yine bu yapımlar önceden bilinmeyen bazı duygu ve deneyimlere ilişkin de kişilere öğretici ve yol gösterici olabilmektedirler (Neuman, 2014, s. 6). Örneğin izleyiciler cinsiyet eşitsizliği, ekonomik eşitsizlikler, kayıp ve yas, empati, korku ve cesaret gibi duyguları izlediği dizide yer alan ve kendini yakın hissettiği bir karakter veya mensup olduğu kuşak üzerinden içselleştirebilmektedir. Zavalsız ve Soydaş Dağcı (2019) da yapmış oldukları “Televizyon Dizilerinin Toplum Üzerindeki Etkisi (Karabük Örneği)” adlı çalışmada katılımcıların %23’ünün dizi film izlerken kendilerini oyuncuların yerine koyduklarını belirtmişlerdir (s. 192).

Yöntem

Bu çalışmada sosyal bilimlerde yaygın olarak kullanılan, toplumsal gerçekliğin ve kültürel anlamın nasıl inşa edildiğini ele alan, toplumsal etkileşim içindeki süreçlerin nasıl gerçekleştiğinin yanı sıra olaylara odaklanan nitel yöntem tercih edilmiştir (Neuman, 2014, s. 21). İnsanın değişime yatkınlığı nedeniyle sosyal olayların etkenlerini tarif etmek, kontrol altına almak ve sınırlandırmak gibi zorlukları en aza indiren nitel yöntem; insanların birbirleriyle olan iletişim ve etkileşimlerini de kolay anlaşılır hale getirmektedir (Demir, 2017). Nitel araştırmalarda ayrıca, yapılan ölçüm ve gözlemlerin kesinlik taşıdığı kabul edilen nicel araştırmalardan farklı olarak gerçekliğin doğasının anlaşılmasına yönelik düşüncelerin öznel düşünceler olduğu kabul edilir, olay ve olgular ele alınırken derin analizler yapılır (Tutar, 2022, s. 13). Bu analizler okuyucuya olayı bir bütün olarak aktarabilmeyi sağlarken aynı zamanda kavramların da daha iyi anlaşılmasına imkân tanır (Tewksbury, 2009, s. 39).

Araştırmada veriler elde edilirken toplumbilimlerinde sıklıkla kullanılan ve iletişim araçlarının giderek yaygınlaşması ile iletişim çalışmalarında da önem kazanan nitel içerik analizi tercih edilmiştir (Taylan, 2011, s. 64). İçerik analizi (içerik çözümlemesi); yazıya aktarılmış her türlü sözel ifadenin yanı sıra radyo ve televizyon programları (gündüz kuşağı, diziler, haberler vs.), reklamlar gibi işitsel görsel unsurlar barındıran kaydedilmiş öğelerin içeriğine odaklanarak analiz etmek için kullanılmaktadır (Sallan Gül ve Kahya Nizam, 2021, s. 182). Bu teknikte araştırmacı elde ettiği veriler doğrultusunda önceden belirlenmiş kategorilerden ziyade bir şeyi düzenli hale getirmeyi ifade eden kodlar aracılığıyla oluşturulan araştırma içeriğine uygun, öznel yoruma imkân tanıyan yeni ve özgün kategoriler, temalar belirler. Bununla birlikte yeni kuramlar ve modellerin gelişmesi sağlanırken var olan kuramlar doğrulanabilir, çeşitli fenomenler üzerine çıkarım yapılabilir (Hsieh ve Shannon, 2005, s. 1279; Metin ve Ünal, 2022, s. 277-281). İnsanların hareketlerinin doğrudan gözlemlenmesi veya onlara direkt sorular sorularak dönüt alınmasından ziyade insanların çeşitli olaylara karşı bakış açılarının önceden kayıt altına alındığı dokümanlardan elde edilmesine yönelik bir süreç söz konusudur (Demirci ve Köseli, 2017). Ayrıca veriler elde edilirken doğrudan (değiştirilmeden) alıntı yapmaya izin veren betimsel analiz yönteminden de faydalanılmıştır (Demir, 2017, s. 313). Araştırmada ele alınan Kızılıçık Şerbeti ve Yalı Çapkını dizileri olasılıklı olmayan örnekleme yöntemlerinden; öğelerin rastgele değil araştırmanın amacına yönelik taşınmış oldukları belirli özellikler göz önünde bulundurularak belirlendiği amaçlı örneklem yoluyla

seçilmiştir (Böke, 2017). Kızılıçık Şerbeti ve Yalı Çapkını dizilerinin örneklem olarak seçilmesinde bu dizilerin reyting olarak yakalamış oldukları başarının (Tablo 1-2’de verilmiştir) yanı sıra öne çıkan ana unsurlardan bazıları şunlardır: Bu dizilerde aileler geniş aile olarak tasarlanmış ve kuşaklar bir arada yaşamaktadır. Ayrıca bu ailelerin yine kendileri gibi en az üç kuşağın birlikte yaşadığı geniş ailelerle kurmuş oldukları ilişkiler konu edinmiştir.

Kızılıçık Şerbeti							
Bölüm	Yayın Tarihi	Reyting (Total)	Sıra (Total)	Reyting (AB)	Sıra (AB)	Reyting (ABC 1)	Sıra (ABC 1)
30.	15 Eylül 2023	5,06	3.	6,80	2.	7,17	2.
40.	24 Kasım 2023	6,60	2.	10,40	1.	9,10	1.
50.	9 Şubat 2024	8,67	1.	11,31	1.	11,09	1.
60.	26 Nisan 2024	8,65	1.	10,64	1.	10,09	1.
66.	7 Haziran 2024	8,68	1.	10,61	1.	10,69	1.

Tablo 1. Kızılıçık Şerbeti reyting sonuçları (Wikipedia verilerinden oluşturulmuştur)

Yalı Çapkını							
Bölüm	Yayın Tarihi	Reyting (Total)	Sıra (Total)	Reyting (AB)	Sıra (AB)	Reyting (ABC 1)	Sıra (ABC 1)
37.	15 Eylül 2023	9,31	1.	6,84	1.	8,19	1.
47.	24 Kasım 2023	8,53	1.	4,84	2.	6,99	2.
57.	9 Şubat 2024	7,29	2.	4,57	3.	6,14	2.
67.	26 Nisan 2024	6,44	2.	3,25	3.	4,49	3.
73.	7 Haziran 2024	4,26	3.	2,49	5.	3,03	6.

Tablo 2. Yalı Çapkını reyting sonuçları (Wikipedia verilerinden oluşturulmuştur)

2023 Yılı Eylül ayı itibarıyla ikinci sezonları yayımlanan dizilerin yayımlanan son sezonlarının tamamını yansıtabilecek şekilde Kızılıçık Şerbeti dizisinden 30 (ikinci sezon ilk bölüm), 40, 50, 60 ve 66. (ikinci sezon finali) bölümler; Yalı Çapkını dizisinin ise 37 (ikinci sezon ilk bölüm), 47, 57, 67 ve 73. (ikinci sezon finali) bölümler seçilmiştir. Dizilerde kuşaklar; çocuk, anne-baba, büyükanne-büyükbaba şeklinde aile içinde edinmiş oldukları roller üzerinden ele alınmıştır. Aile kuşaklarının daha anlaşılır olması açısından Kızılıçık Şerbeti: KŞ 1. Kuşak, KŞ 2. Kuşak, KŞ 3. Kuşak ve KŞ 4. Kuşak; Yalı Çapkını: YÇ 1. Kuşak, YÇ 2. Kuşak ve YÇ 3. Kuşak şeklinde kodlanmıştır.

Nitel araştırmalarda veriler toplanmaya başlanıldığında zaman araştırmaya ilişkin örüntüler veya ilişkiler de oluşmaya başlar. Veri analizinin erken dönemlerinde elde edilen sonuçlar araştırmanın sonraki veri toplama süreçlerinde de yol gösterici olur. Bir başka ifade ile analiz, araştırmanın bütün aşamalarına yayılarak yürütülür, yani araştırma sürecinin müstakil bir aşaması değil (Neuman, 2022, s. 806) tamamıdır. Bu araştırmada da örneklem olarak seçilen bölümler izlenirken aynı zamanda kuşaklararası ilişkiler ve etkileşim açısından analiz edilmeye başlanmıştır. Tüm bölümler izlendikten sonra kuşaklararası ilişkilerde öne çıkan temalar not edilmiştir. Not edilen bu temalar arasında araştırmanın amacına uygun olan ve sık tekrar edilen temalar: Evlilik ve Aile İlişkileri, Otorite ve İtaat, Eğitim ve Kariyer, Gelenek ve Modernite, Toplumsal Cinsiyet olarak belirlenmiştir. Belirlenen bu temalar yine araştırmanın amacına uygun olacak şekilde dayanışma ve çatışma olarak ayrılmıştır. Temalar belirlendikten sonra

bölümler tekrar izlenmiş, kuşakların birlikte olduğu sahnelerin çatışma (Ç) ve dayanışma (D) temelinde hangi temaları içerdiği işaretlenerek sayılmıştır. Daha sonra ise temaların oranları ve frekansları hesaplanmış ve toplamaları (T) Tablo 2 ve Tablo 3'te verilmiştir. Bunun yanı sıra kuşakların kendi içinde ve diğer kuşaklarla olan etkileşimleri de yorumlanmıştır.

Geçerlik ve Güvenirlik

Araştırmanın konusu ve amacına yönelik kodlama sürecinde temalar önceden belirlenen analiz çerçevesine uygun şekilde çatışma ve dayanışma ekseninde değerlendirilmiş, farklı araştırmacılar tarafından kodlanmıştır. Her iki kodlayıcının veriler üzerindeki değerlendirmeleri karşılaştırıldığında, kodlayıcılar arası uyum oranı %85 olarak hesaplanmıştır. Bu oran, Miles ve Huberman (1994)'ın önerdiği %80 ve üzeri kabul edilebilir güvenilirlik düzeyini aşmakta olup, elde edilen bulguların tutarlılığını desteklemektedir.

Kızılılık Şerbeti ve Yalı Çapkını Dizilerinin Hikayeleri ve Kuşaklar

Show TV'de ekranlara gelen Kızılılık Şerbeti dizisinin yapımcılığını Gold Film, Faruk Turgut üstlenmiştir. Yönetmeni Hakan Kırvavaç (Ketcher), senaristleri Melis Civelek ve Zeynep Gür'dür (Wikipedia, 2024). Kızılılık Şerbeti günümüz Türk toplumunun sosyo-kültürel ve aile yapısını farklı kuşaklar arasındaki karşılıklı ilişki üzerinden sorgulayıcı bir şekilde ele almaktadır. Dizide özellikle geleneksel değerlerin yanında modern yaşam biçimlerinin iç içe geçtiği bir ortamda aile içinde gerçekleşen etkileşim anlatılmaktadır. Gerçek bir hikâyeden uyarlanan dizide Kıvılcım Arslan yükseköğrenim görmüş ve bir eğitim kurumunda müdür olarak çalışan modern bir kadındır. Yıllar önce eşinden ayrılmış ve bu evliliğinden dünyaya gelen iki kızının velayetini alarak onları da kendi inandığı değerler uğruna yetiştirmeye çalışmıştır. Kızlarının da eğitilmiş ve modern olmasına özen gösteren Kıvılcım'ın büyük kızı Doğa diş hekimliği fakültesinde küçük kızı Çimen ise lisede eğitim görmektedir. Ayrılmış olduğu eşiyile çocukları için zaman zaman görüşmeye devam etmekte ve kızlarıyla birlikte annesi Sönmez Hanımın evinde yaşamaktadır. Muhafazakâr ve ataerkil olan Ünal Ailesi ticaretle uğraşmakta sadece erkekler aile şirketine çalışmaktadırlar. Ailenin tek kızı Nursema üniversite eğitimi almış olmasına rağmen çalışmasına izin verilmemiştir. Evli olan Mustafa eşiyile birlikte aile içinde yaşamaya devam etmektedir. Aile de söz sahibi baba Abdullah Ünal'dır. Anne Pembe Ünal ise ev işlerinin yürütülmesinden sorumludur ayrıca ailesinden dolayı toplumda saygın bir yeri vardır.

Kızılılık Şerbeti dizisinde kuşaklar: KŞ 1. Kuşak: Baba Abdullah Ünal ve eşi Pembe Ünal. KŞ 2. Kuşak: amca Ömer Ünal. KŞ 3. Kuşak: Abdullah Pembe Ünal çiftinin oğulları Mustafa ve Fatih, kızları Nursema Ünal, Ömer Ünal'ın oğlu Metehan Ünal. KŞ 4. Kuşak: Abdullah ve Pembe Ünal'ın torunları Cemre ve Abdullah Ünal. KŞ 1. Kuşak: Anneanne Sönmez Arslan. KŞ 2. Kuşak: Sönmez Arslan'ın kızları Kıvılcım ve Alev Arslan. KŞ 3. Kuşak: Kıvılcım'ın kızları Doğa ve Çimen Korkmaz. KŞ 4. Kuşak: Doğa Korkmaz Ünal'ın kızı Cemre Ünal. Kızılılık Şerbeti dizisine misafir oyuncu olarak giren 2. Kuşak Ertuğrul İslamoğlu ve Kızı 3. Kuşak Mihri İslamoğlu da kuşak ilişkileri açısından önemli mesajlar içerdiği için bu iki ailenin dışında olmalarına rağmen, ailelerle bağlantılarından dolayı araştırmaya dâhil edilmiştir. Ertuğrul İslamoğlu tanınmış bir iş insanıdır. Eşini yıllar önce kaybetmiştir ve kızı Mihri İslamoğlu ile yaşamaktadır. Mihri'yi kendi dünya görüşüne göre korumacı bir tavırla, sosyal hayattan uzak bir şekilde yetiştirmektedir.

Star TV'de ekranlara gelen Yalı Çapkını dizisinin yapımcılığını OGM Pictures, Onur Güvenatam üstlenmiştir. Yönetmenleri Burcu Alptekin ve Alptekin Bozkurt, senaristleri; Mehmet Barış Günger, Leyla Uslu Oter, Ekin Akçay ve Çağrı Çam'dır (Wikipedia, 2024). Yalı Çapkını, farklı kuşakların zaman içerisinde değişen koşullarla birlikte sahip oldukları değerlerde yaşanan farklılaşmayı; eski ve yeni kuşak arasındaki anlaşmazlıkları ve gerginlikleri

ele almaktadır. Yalı Çapkını’nda Korhanlar toplum içinde büyük bir saygınlığı ve popülaritesi olan, üst gelir grubunda yer alan, birkaç kuşağın aynı evi paylaştığı, erkeklerin kendi holdinglerinde yönetici olarak çalıştığı, kentte yaşayan bir geniş ailedir. Ataerkil bir yapıda olan ailenin reisi Halis Korhan (Halis Ağa)’dır ve aile içinde sadece onun sözü geçmektedir. Halis Ağa küçük oğlundan olan torunu Ferit’i diğer tüm aile üyelerinden daha çok sevmektedir ve veliahdı olarak görür. Fakat torun Ferit Korhan holding işleri ve Halis Ağa’nın veliahtlığı ile ilgili değildir, çapkınlıklarıyla tüm şehirde tanınır olmuştur. Bu durum Halis Ağa’nın hoşuna gitmez ve kendi isteklerini yerine getirir beklentisiyle çeşitli araştırmalar sonucunda belirlenen bir kızla Ferit’i evlendirmeye karar verir. Bu kız ortak bir geçmiş paylaştıkları Hatice Şanlı’nın (Hattuş Hala) yeğeni Kazım’ın kızı Seyran Şanlı’dır. Şanlı Ailesi kendi halinde yaşayan, alt gelir grubuna mensup Gaziantep’li bir ailedir. Kazım Şanlı kızlarını varlıklı ailelerin oğullarıyla evlendirerek hem onların hem de kendilerinin rahat etmesini istemektedir. Seyran’ın en büyük hayali ise üniversite eğitimine devam edebilmektir. Ferit ve Seyran’ın onay vermediği bu evliliğin aile büyüklerinin isteği üzerine gerçekleşir.

Yalı Çapkını dizisinde kuşaklar: YÇ 1. Kuşak Dede Halis Korhan, YÇ 2. Kuşak Orhan (oğul) ve eşi Gülgün Korhan, İfakat Korhan (gelin, büyük oğlunun eşi), 3. Kuşak torunlar Ferit, Fuat ve Fuat Korhan’ın eşi Asuman Korhan. YÇ 1. Kuşak Hala Hatice Şanlı, YÇ 2. Kuşak Baba Kazım ve eşi Esme Şanlı; YÇ 3. Kuşak kızları Seyran ve Suna Şanlı, Pelin Yılmaz (Ferit’in eski sevgilisi).

Araştırmanın Sınırlılıkları

Türkiye’de yayım yapan televizyon kanallarında özellikle yeni sezon başlangıcı olarak bilinen her yılın eylül/ekim aylarında onlarca dizi film yayın hayatına başlamaktadır ve şu an televizyonda yayımlanan bir dizinin ortalama süresi 2 saatin üzerindedir. Tüm bu diziler ve bölümler üzerinden bir çalışma yürütmek zaman ve imkân açısından oldukça zordur. Bu zorluklar göz önünde bulundurularak çalışma Yalı Çapkını ve Kızılıcak Şerbeti dizileri ve bu dizilerin ikinci sezonundan seçilen 5’er bölüm ile sınırlandırılmıştır.

Araştırmanın varsayımları:

1. Dizilerde senaryolar aile kuşakları temelinde oluşturulmaktadır.
2. Dizilerde evlilik, aile kuşakları arasındaki ilişkide ön plana çıkmaktadır.
3. Dizilerdeki kuşaklararası ilişkiler çatışma temelinde gerçekleşmektedir.
4. Dizilerdeki kuşaklararası ilişkiler dayanışma temelinde gerçekleşmektedir.

Bulgular ve Yorum

Diziler	Kızılıcak Şerbeti		Yalı Çapkını		Toplam	
Sahne Sayısı	Sayı (f)	Oran (%)	Sayı (f)	Oran (%)	Sayı (f)	Oran (%)
	128	67.5	62	32.5	190	100

Tablo 3. Dizilerde en az iki kuşağın birlikte olduğu sahne sayısı

KIZILCIK ŞERBETİ																
Tema	Evlilik ve Aile ilişkileri			Otorite ve İtaat			Eğitim ve Kariyer			Gelenek ve Modernite			Toplumsal Algısı			Toplam
	Ç	D	T	Ç	D	T	Ç	D	T	Ç	D	T	Ç	D	T	Sayı (f)
Sayı (f)	28	35	63	11	8	19	2	6	8	8	17	25	10	3	13	128
Oran (%)	21.87	27.34	45.21	8.59	6.25	14.84	1.56	4.68	6.24	6.25	13.28	19.53	7.81	2.34	10.15	

Tablo 4. Kuşakların bir arada olduğu sahnelerde öne çıkan temalar

YALI ÇAPKINI																
Tema	Evlilik ve Aile ilişkileri			Otorite ve İtaat			Eğitim ve Kariyer			Gelenek ve Modernite			Toplumsal Algısı			Toplam
	Ç	D	T	Ç	D	T	Ç	D	T	Ç	D	T	Ç	D	T	Sayı (f)
Sayı (f)	16	21	37	14	7	21	1	2	3	0	0	0	0	1	1	62
Oran (%)	25.80	33.87	59.67	22.58	11.29	33.87	1.61	3.22	4.83	0	0	0	0	1.61	1.61	

Tablo 5. Kuşakların bir arada olduğu sahnelerde öne çıkan temalar

Her iki dizide de kuşakların bir arada oldukları sahnelerde en çok öne çıkan tema evlilik ve aile ilişkileridir. Bu tema altında kuşaklararası etkileşimde dayanışma daha fazladır. Bu veriler araştırmanın 2. ve 4. varsayımını desteklemekte ancak 3. varsayımını desteklememektedir. Dizilerde bu temanın kuşaklararası ilişkilerde yoğun olarak kullanılması Howe ve Strauss (2000)'un bir kuşağı tanımlayan, aile, kariyer, kişisel yaşam, siyaset, din vb. konulardaki tutumlar. Evlilik, iş, çocuk, sağlık, suç, cinsellik gibi konularda verilen kararlar (aktaran Oh ve Reeves, 2014) tanımlamasıyla aynı doğrultudadır. Kuşakların bir arada oldukları sahnelerde her iki dizi içinde çatışmanın daha fazla olduğu tema Otorite ve İtaat olmuştur ve bu tema araştırmanın 3. varsayımını desteklemektedir. Yalı Çapkını'nda Halis Ağa'nın ve Kazım Şanlı'nın; Kızılıcak Şerbeti'nde Abdullah Ünal, Pembe Ünal ve Kıvılcım Arslan'ın alt kuşaklar üzerinde söz sahibi olma istekleri kuşaklararası çatışmayı da beraberinde getirmiştir. Her kuşağın kendine özgü aile yaşamı, yaşam tarzı ve geleceğe dair planları (Sandeem, 2008, s. 13) kuşaklararasıda otorite temelli çatışmalara neden olmaktadır.

Eğitim ve Kariyer teması, Kızılıcak Şerbeti'nde kuşaklararası etkileşim açısından Yalı Çapkını'ndan daha fazla yer almıştır. İki dizide de bu tema dayanışma temelinde işlenmiştir.

Yalı Çapkını dizisinde Korhan ve Şanlı aileleri geleneksel yapılarını korudukları için Gelenek ve Modernite teması kuşaklararası etkileşimde işlenmemiştir. Kızılıcak Şerbeti dizisinde ise Ünal Ailesi'nin muhafazakâr-geleneksel, Arslan Ailesi'nin ise modern yapısından kaynaklı tüm temalar içinde ikinci sırada yer almış ve dayanışma temelli bir etkileşim olmuştur. Aile ve aile kuşaklarına ilişkin yapılan araştırmalarda aile içindeki ilişkilerin dayanışma ve yardımlaşma temelinde gerçekleştiği görülmektedir (Tufan ve Yazıcı, 2009, s. 48). Bu sonuç araştırmanın 4. varsayımını desteklemektedir.

Kızılıcak Şerbeti'nde Toplumsal Cinsiyet teması kuşaklararası etkileşimde çatışmalara neden olmuştur ve araştırmanın 3. varsayımını desteklerken; Yalı Çapkını'nda dayanışma temelinde gerçekleşmiştir ve araştırmanın 4. varsayımını desteklemektedir.

Dizilerde kuşaklararası çatışma

KŞ 1. Kuşak temsilcileri Pembe ve Abdullah Ünal oğulları Fatih Ünal'ın muhafazakâr aile yapılarına uygun olmadığını düşündükleri Doğa Korkmaz ile ilişkisini ve evliliğini onaylamamışlardır. Bu durum evlilik öncesi, evlilik boyunca ve evlilik sonrasında da kuşaklararası çatışmalara neden olmuştur. Bu ilişki ve evlilik tercihi KŞ 2. Kuşak temsilcisi Kıvılcım Arslan tarafından da onaylanmamıştır. Kızının üniversite öğrencisi iken muhafazakâr bir aileye gelin olması ve okulunu aksatması eğitime büyük önem veren Kıvılcım Arslan ve kızı Doğa Korkmaz arasında hem çatışma hem dayanışma temelli bir ilişkinin gelişmesini sağlamıştır. Gelenek ve göreneklerine bağlı olan Pembe Ünal oğlu Fatih'in sevdiği kadınla mutlu olmasından ziyade gelini Doğa'nın kendi yaşam tarzlarına uygunluğu ile ilgilenmektedir. Evlilik ve aile ilişkileri konusunda üst kuşakların meydana gelen değişimlere ayak uydurmada zorlanması, yeniliğin taşıyıcısı olan genç kuşakların gelişime açık yapıları bu iki kuşak arasında çatışmaları da beraberinde getirmektedir (Arslan ve Polat, 2016, s. 269). Ünal Ailesi ayrıca kızları Nursema'nın evlenmek istediği Umut'u (şarkı söyleyen, kulüplerde sahne alan, alkollü içecek tüketen vs.) kendi gelenek ve göreneklerine uymadığı için istememişlerdir. Daha sonra kendi istedikleri ama Nursema'nın istemediği bir aday ile zorla evlendirmişler ve bu durum Nursema'yı intihara sürüklemiştir. Rothrauff (2005)'a göre anne baba otoritesinin baskın olduğu geleneksel aile yapılarında evlilik söz konusu olduğunda aile büyükleri karar vermektedir ve bu konu tartışmaya kapalıdır (aktaran Sungur ve diğer., 2017, s. 72). Aile içinde yaşanan bu gerilimden sonra Nursema ve Umut evlenmiş ama bu evlilik de kuşaklararası sürekli bir çatışmaya neden olmuş ve nihayetinde Nursema ile Umut ayrılmışlardır.

Kıvılcım Arslan'ın büyük kızı Doğa'nın yapmış olduğu evlilikten sonra küçük kızı Çimen'de yine muhafazakâr bir ailenin oğlu ile evlenmek istemiş ve bu durum da aile içinde kavgalara neden olmuştur. Bu iki evlilikte de Kıvılcım Arslan kızlarının mutluluklarını ön planda tutmuş ve kızlarının vermiş olduğu kararları onaylamasa bile onları evlilikleri boyunca ve sonrasında desteklemiştir. 1. Kuşak Abdullah Ünal ve 2. Kuşak Alev Arslan'ın ilişkileri de her iki aile üyeleri açısından hiçbir zaman onaylamamış ve bu durum kuşaklararası yaşanan en büyük çatışma nedenlerinden birine dönüşmüştür.

YÇ dizisinde 1. Kuşak Halis Korhan torunu Ferit'i bir başkasıyla ilişkisi olduğu halde görücü usulü ile Gaziantepli bir ailenin kızı Seyran Şanlı ile evlendirmek istemiştir ve bu durum tüm aile için büyük bir çatışmanın başlangıcı olmuştur. YÇ 2. Kuşak Kazım Şanlı'nın yaşamı boyunca tüm çabası kızlarını onların fikrini almaksızın kendi istediği hali vakti yerinde kişilerle evlendirmektir. Bu durum hikâye boyunca kuşaklararası zaman zaman fiziksel şiddete varacak kadar büyük bir çatışma alanı oluşturmıştır. Yine Suna Şanlı'nın Korhanların çalışanı Abidin ile olan ilişkisi de her iki aile açısından onaylanmamıştır. YÇ 1. Kuşak temsilcileri Halis Korhan ve Hatice Şanlı'nın da geçmişlerine bağlı olarak birbirlerine olan yakın tavırları ve ilgileri de yine kuşaklararası gerilim yaratmıştır.

Dizilerde kuşaklararası dayanışma

Dizilerde kuşaklar birbirleriyle çoğu zaman çatışma halinde gösterilseler bile kuşakların dayanışma ve yardımlaşma, fikir alışverişi içinde oldukları sahne sayısı daha fazladır. Kuşaklar genellikle aile üyelerinden birinin başına gelen ve hayatını tehdit eden olumsuz bir durum karşısında dayanışma göstermektedirler. Örneğin Yalı Çapkını dizisinde 1. Kuşak Halis Korhan'ın kalp rahatsızlıkları, 3. Kuşak Ferit Korhan'ın ateşli silahla vurulması, Seyran Şanlı'nın kaçırılması ve işkence görmesi, Kızılıcak Şerbeti dizisinde Doğa Ünal'ın doğum

yapması ve bebeğini kaybetmesi, Ömer ve Kıvılcım Ünal'ın kaza geçirmeleri, Nursema'nın eşi tarafından camdan itilmesi gibi durumlar tüm kuşakları hatta karşılıklı olarak anlaşılamayan farklı aileye mensup kuşakları dahi bir araya getirerek mevcut durumun aşılabilmesi için dayanışma zemini oluşturmaktadır. Yalı Çapkını'nın sezon finalinde Korhan Ailesi'ne büyük zarar veren kişilerin yakalanması sonrası YÇ 1. Kuşak Halis Korhan aile içi dayanışmanın önemini şu sözlerle ifade etmiştir:

Halis: Biz birbirimize kenetlendikten sonra, birbirimize güvindikten değer verdikten sonra hiçbir güç ailemizi dağıtamaz. Birbirimizi kaybetmedikçe kaybedeceğimiz hiçbir şey yok evelAllah... (73. Bölüm 2. saat 7. dakika).

YÇ 1. Kuşak Halis Korhan'ın bu konuşması aile içi dayanışmanın, birlik ve beraberliğin önemine ek olarak onun tüm dizi boyunca göstermiş olduğu otoriter yapıyı da desteklemektedir.

Kuşaklararasıdaki dayanışmayı yaşanan olumsuzlukların yanı sıra maddi imkanlarda belirlemiştir. Örneğin KŞ 2. Kuşak temsilcisi Nursema, Umut ile evlenince alışık olduğu yaşam standartlarını kaybetmiştir. Bu durum karşısında ailesi ona maddi olarak doğrudan destek olmaya çalışmış ama çalışarak para kazanmasını olumlu karşılamamıştır. Bu durumun aksine Umut'a şirkette iş vermişlerdir. Ünal ailesinin evli olan kızları üzerindeki bu tutumları ev içinde yapılması gereken işlerin (çocuk bakımı, temizlik, yemek vs.) kadına; ev dışındaki işleri ve evin geçimini sağlayacak gelirin elde edilmesini ise erkeğe yükleyen toplumsal cinsiyete dayalı iş bölümünü göstermektedir (Özçatal, 2011, s. 24). Ünal Ailesi eğitilmiş olan kızlarının çalışarak kendi geçimini sağlamasından ziyade daha önceleri müzikle ve organizasyon işiyle uğraşan damatlarını şirkete alarak iş yaptırmadan maaş vermeyi tercih etmişlerdir.

Kuşakların kendi yaşam deneyimleri onların diğer kuşaklarla nasıl bir dayanışma içinde olduklarını da belirlemektedir örneğin Ünal ailesi Nursema'ya maddi destek ile yardım etmeye çalışırken KŞ 2. Kuşak temsilcisi Kıvılcım Arslan eşinden ayrılmış olan kızı Doğa'ya kendi hayat felsefesini yansıtır şekilde ona iyi geleceğini düşündüğü için Prof. Dr. Mehmet Z. Sungur'un "Aşk Evlilik Sadakatsizlik" kitabını hediye etmiştir (30. Bölüm 1. Saat 3. Dakika 44. Saniye).

Kuşakların diğer kuşaklarla yürütmüş oldukları ilişkiler

Dizilerde yer alan birinci kuşaklar sözü dinlenen güç sahibi kişilerdir. Ailedeki tüm önemli kararları onlar vermektedir. Bu noktada sadece cinsiyet açısından farklılıklar vardır. KŞ 1. Kuşak Abdullah Ünal'ın sözü tüm aile üzerinde etkilidir. Pembe Ünal, Abdullah Ünal kadar aile içinde söz sahibi olmamakla birlikte hem kendi çabası, annelik rolü hem de eşi üzerinden diğer kuşaklar üzerinde otorite kurmaya çalışmaktadır. 3. Kuşak gelinlerinin eş olma becerilerini eleştirir. Sönmez Arslan ise kızlarını özgür yetiştirmekle birlikte gelenek ve göreneklerin dışına çıkılmasını hoş karşılamaz. Diğer kuşaklar ona karşı büyük bir sevgi ve saygı beslemektedir. Onun yol gösterici, deneyime dayanan sözleri, aile içinde her zaman önemlidir.

Korhan ailesinde 1. Kuşak otoritesi daha baskındır, onun kararları sorgulanmayacak kadar kesindir. Dizilerdeki 1. Kuşak erkeklerin otoriter yapıları uzun yıllardır devam etmektedir. Bu duruma YÇ 1. Kuşak Halis Korhan'ın kavgada dayak yedikten sonra eve gelen torunu 1. Kuşak Ferit Korhan'a söylediği şu sözler örnek olarak verilebilir: "... küçüklüğünden beri ben ne dedim sana? Eğer dayak yiyip eve gelirsen bide benden tokat yersin demedim mi?" (47. bölüm 58. Dakika). YÇ 1. Kuşak Hatice Şanlı'ya kendi ailesinde ve diğer ailelerde büyük bir saygı ve güven vardır ancak Şanlı Ailesi içinde son karar noktası veya sözü dinlenen Hatice Şanlı değil 2. Kuşak temsilcisi yeğeni Kazım Şanlı'dır. Bu durum yine ataeril otoritenin bir sonucu olarak ortaya çıkmaktadır. Nitekim toplum ve aile içinde geliştirilen sosyal ilişkilerde ataeril yapı kadın karşısında erkeği güçlü kılmaktadır (Özçatal, 2011, s. 25).

Dizilerde 2. Kuşak diğer kuşakların arasında yer aldığı için hem 1. Kuşak ile hem de 3. Kuşak ile daha fazla iletişim ve etkileşim halindedir. Eğitimci olan KŞ 2. Kuşak temsilcisi Kıvılcım Arslan eğitim kurumundaki işinden ayrıldıktan sonra Rüzgâr'ın televizyon kanalında gençlere yönelik yine eğitim programı yapmaya başlamıştır. Bu durum neticesinde 3. Kuşak ile olan ilişkilerine dair Rüzgâr ile yapmış olduğu değerlendirme 2. Kuşağın 3. Kuşağı ne kadar önemseydiğini 3. Kuşağında zaman içerisinde değişen değerlerini ve yaşam tarzını ifade etmektedir:

Kıvılcım: "...fark ettim ki ben daha etrafımdaki gençlere yol gösteremiyorum.

Rüzgâr: ...o yaşlarda hepimiz böyleydik. Zaman değişti.

Kıvılcım: ... o yaşlarda hata yaptığım zaman annem babam ne der üzülür mü ne düşünür diye korkardım.

Rüzgâr: Onlarda korkuyor merak etme...

Kıvılcım: ... biz çocuklarımızı fazla mı cesaretlendiriyoruz acaba?" (60. Bölüm 1 Saat 45. Dakika 19. Saniye).

Rüzgâr ve Kıvılcım arasında geçen bu diyalog, kuşaklar arasındaki sirkülasyon devam ederken değişen koşulların bireylerin düşünce, tutum, inanç, davranış ve yaşam biçimlerini de farklılaştırdığını göstermektedir (Adıgüzel, Batur ve Ekşili, 2014, s. 168). Bu farklılaşma özellikle üst kuşaklar açısından, genç kuşakların giderek daha anlaşılabilir olduğu bakış açısını da beraberinde getirmektedir.

YÇ 2. Kuşak temsilcisi Esme Şanlı'nın 3. Kuşak kızlarından beklentisi oldukça yüksektir, sadece onların başarılı olmaları değil aynı zamanda kendi yaşamıyla ilgili olumsuzlukları da düzeltebilecekleri beklentisi vardır ve bu beklentisini:

Esme: "Ben evlenirken anam bana kızlar analarının kaderini yaşar dediydi. Benim babam da sizin babanız gibiydi, siz benim kaderimi yaşamayacaksınız. ...kendi kaderinizi değil ananızın kaderini de değiştireceksiniz..." (47. Bölüm 2. Saat 46. Dakika) sözleriyle ifade eder.

3. Kuşağın 1. Kuşaktan beklentisi kendi kararlarına, istek ve görüşlerine karşı daha anlayışlı olmaları ve değişen yaşam koşullarına göre kendilerini değerlendirmeleridir. Bu noktada eşinden ayrılmış olan Nursema Ünal ailesinin kendini yetiştirme tarzını kahvaltı sofrasında şu diyalogla eleştirir.

Pembe: Ben küçüklüğünden beri hazırladım sana o çeyizi, hayatta olmaz (Nursema çeyizi başkasına vermek istemektedir).

Nursema: Belki de sorunumuz budur anne. Hayata hazırlanmak yerine çeyiz hazırladığımız için belki de bu haldeyizdir... (60. Bölüm 22. Dakika 16. Saniye).

Nursema o vakte kadar sözünden çıkmadığı ailesine karşı çıkarak kendine inandığı değerler neticesinde bir yol çizmektedir.

Bu temaların ve temaların altında yer alan çatışma ve dayanışma kategorilerinin yanı sıra dizilerde kuşakların birbirleriyle yürütmüş oldukları ilişkilerde öne çıkan etkileşim de aşağıda ifade edilmiştir.

Sönmez Arslan kızlarının özgürlüklerini ve bireysel tercihlerini ön planda tutan bir annedir. Bu yönü Pembe Ünal ile farklılaşan tarafını oluşturur. Pembe Ünal ve Sönmez Arslan arasında açık bir çatışmadan ziyade temsil ettikleri kültürel kodlardan beslenen bir rekabet söz konusudur. Bu rekabet açıkça dile getirilmemekle birlikte oğul Fatih ve torun Doğa'nın evlilikleri ile gerçekleşen aile içi rollerde görünür olur. Sönmez Arslan'ın Abdullah Ünal ile olan ilişkisi bireysel temelli olmamakla birlikte sınıfsal, kültürel ve ahlaki açıdan mesafelidir. Bu mesafeli ilişkinin kurulmasında Abdullah Ünal'ın geleneksel muhafazakâr erkek rolü, Sönmez Arslan'ın ise özgürlüklere saygılı kadın ve anne rolü etkilidir. KŞ 1. Kuşak temsilcileri

Pembe Ünal ve Sönmez Arslan evliliğin bekası, kadınların fedakarlığı gibi konularda 2. ve 3. Kuşak kadınlarına; Abdullah Ünal ise ailede otorite ve erkek egemen yapının devamlılığı noktasında 2. ve 3. Kuşak erkeklerle rol model görünümündedirler.

Yalı Çapkını dizisinde 1. Kuşak, ailelerinin geleneksel değerlerini temsil etmektedir. Halis Korhan aile reisi ve otoritenin temsilidir. Halis Korhan bu yönüyle aile içinde ve toplumda Weber'in "karizmatik otorite" tanımına da uymaktadır. Hatice Şanlı ise yaşça ailenin en büyüğü olmasına rağmen pasif bir figürdür ancak bu pasif görünüşünün altında geleneksel değerlere bağlılığıyla bir direniş gösterir. Özellikle Halis Korhan'ın kararlarına ve otoritesine karşı duygusal olarak bir manipülasyon söz konusudur. Halis Korhan ve Hatice Şanlı arasında geçmişte kalan romantik bir birliktelikten farklı olarak geleneksel gücün korunması yönünde bir iş birliği gözlemlenir. Çocukların ve torunların hayatlarına yönelik kararlarda Hatice Şanlı bazen Halis Korhan'ı desteklemekte bazen de onu aksi yönde ikna etmektedir. Böylece her ikisi de kendi toplumsal konumlarına göre aile içi pozisyonlarını sürdürürler. Bu ilişki neticesinde; Halis Korhan'ın otoritesi, Hatice Şanlı'nın kadın olmasından kaynaklı sahip olduğu ahlaki normlar kuşaklararasıda aktarılır ve dizideki çatışmalara da kaynaklık eder.

2. Kuşak 1. Kuşağın taşıdığı geleneksel değerlerle olan bağlarını sürdürmekte hem de 3. Kuşağın modern ve bireysel yanlarına karşı çıkmamaktadır. Bu yönleriyle arada kalan geçiş kuşağı olarak tanımlanabilirler. Ömer Ünal muhafazakâr bir ailede yetişmiş olmasına rağmen daha esnek ve uzlaşmacı bir tavır sergiler. Ailesinin değerlerine saygı duyar ancak bu değerlerin dışına çıkarak hareket edebilmektedir. Kıvılcım Arslan eğitilmiş özgüvenli, anne olduğu için toplumdan kendini soyutlamamış, iş hayatına devam eden, toplumda üretken ve faydalı olmak isteyen bir bireydir. Alev Arslan duygularını ve sözünü saklamayan, kadın kimliğini gizlemeyen, entelektüel ve özgür bir karakterdir. Kıvılcım ve Alev Arslan ayrıca modern, seküler bir yaşam tarzını benimsemişlerdir. Kıvılcım ve Alev arasındaki kardeş ilişkisi zaman zaman çatışma zaman zaman da dayanışma temelinde dinamik bir yapıya sahiptir. Ömer ve Kıvılcım arasındaki ilişki ilk başlarda farklı yapıdaki aileler tarafından yetiştirilmiş olmaktan kaynaklı ön yargılı, değerler yönünden çatışmacı ve mesafelidir ancak sonra iletişim ve empati ile evlilikle sonuçlanacak kadar ilerlemiştir. 3. Kuşak hakkında da birbirleriyle görüş alışverişinde bulunurlar.

KŞ 2. Kuşak temsilcisi Ömer Ünal'ın kızı için üzülen Kıvılcım Arslan'a kendi çocukları (3. Kuşak) için söyledikleri:

Ömer: "Halil Cibran: Çocuklarınız sizin çocuklarınız değil. Onlar hayatın yollarını izleyen hayatın oğulları ve kızları. Sizin aracılığınızla geldiler ama sizden gelmediler, kendi düşünceleri vardır. Çünkü ruhları yarındadır..." (30. Bölüm 1. Saat 43. Dakika 49. Saniye).

Ömer Ünal'ın bu konuşmaları kuşakların (genetik kod, içine doğmuş oldukları gelenek-görenek vb.) birbirlerine benzemekle birlikte aynı zamanda düşünce yapısı, yaşam tarzı olarak birbirlerinden nasıl farklılaştığına dikkat çekmektedir. Bir başka ifade ile toplumların sahip oldukları kültürel yapı ekonomik, politik, sosyal ve özellikle de teknolojik olarak değişim yaşamaktadır. Bu değişimi eski kuşakların yeni kuşaklar kadar hızlı kabul edememeleri kuşaklararasıda görüş, düşünce ve beklentilerde birtakım farklılaşmaları da beraberinde getirmektedir (Erden Ayhün, 2013, s. 108). Bu farklılaşmaya ve yine KŞ 2. Kuşak temsilcileri arasındaki fikir alışverişine Ertuğrul İslamoğlu ve Kıvılcım Arslan arasında geçen şu konuşmalarda örnek olarak verilebilir:

Ertuğrul İslamoğlu: "Daha önce istemediği şeyleri istemeye başladı, kızımı tanıyamaz hale geldim."

Kıvılcım Arslan: "Böyle kapalı cam kalede yaşayan çocuklar bir süre sonra büyük patlamalar yaşayabiliyor. Mihri muhakeme yapamayan bir çocuk çünkü hayatın boyunca onun adına kararları sen vermişin. Kendi kararlarını kendi vermeyi öğrenmeli..." (40. Bölüm 1 Saat 55. Dakika 26. Saniye).

Bu diyalog korumacı bir tutumla dış dünyadan izole bir şekilde yetiştirilen bir sonraki kuşağın zamanla kendi yolunu çizmek için ebeveynlerini şaşırtan kararlar alıp büyük değişimler yaşayabildiğini göstermektedir. Aile ilişkilerinde duygusal yoğunluğun diğer toplumsal gruplara göre daha çok olması sebebiyle ebeveyn ve çocuklar arasında gerçekleşen iletişimin zayıf olması karşılıklı beklentileri sekteye uğratarak anlaşmazlıkları da beraberinde getirmektedir (Yavuz ve Özmete, 2012, s. 12). KŞ 2. Kuşak temsilcilerinin kendi aralarında yapmış oldukları bu konuşmalar onların benimsemiş oldukları değer yargılarına göre KŞ 3. Kuşakla kurmuş oldukları ilişkileri de yansıtmaktadır.

YÇ. 2. Kuşak özellikle geleneksel otorite ve modernlik arasında kalmış, aile içi iktidar savaşlarının yaşandığı, toplumsal cinsiyet rollerinin karşılık bulduğu, şiddetli ve sessiz çatışmaların yaşandığı bir ilişki yürütmektedir. Orhan Korhan ataerkil yapıda büyümüş bir erkek ve aile babasıdır. Halis Korhan'ın otoritesi altında aile içi karar alma süreçlerinde pasif bir rol oynar. Bu edilgenlik eşi Gülgün ve çocukları ile yürütmüş olduğu ilişkilerde de gözlemlenir. Gülgün Korhan ailenin kararları dışına çıkmayan, eylemde bulunma oranı düşük iyi eş ve iyi anne olmak için çabalayan ve yaşanan olayları kabullenmiş bir karakterdir. İfakat Korhan, Halis Korhan'a olan itaati, sadakati ve sevgisi nedeniyle tüm aileyi arka planda yönetebilme çabasıdadır. Kazım Şanlı, kontrolcü, eşi ve kızları üzerinde baskıcı ve yönlendirici bir babadır. Esme Şanlı sabırlı, sadık, ailesinin dağılmaması için anne olarak çaba sarf eden, zaman zaman duygusal tepkiler veren bir karakterdir. Ataerkil kültürlerde erkekler ve kadınlar; eşler ve çocuklar arasında sağlıklı ilişki gelişimine engel olan erkeğin kontrol ettiği hakimiyet kurduğu, kadının ise itaat ve hizmet ettiği ilişki türü yaygındır (Ghanim, 2009, s. 165).

3. Kuşak dinamik, dönüşüme açık toplumsal kabullerden uzak, kendi kimliklerini inşa etme çabasında, toplumsal normlara karşı değişimi ifade eden, aile içi çatışmalara taraf olan bir görünümündedir. Fatih Ünal, geleneksel aile yapısına bağlı aynı zamanda modern dünyanın içinde yönetici olarak çalışan bir karakterdir. Modern dünyanın içinde olmasına rağmen Doğa Ünal ile evliliği boyunca baskıcı, kontrol edici bir tavırla annesi Pembe'nin benimsemiş olduğu değerleri yansıtır. Mustafa Ünal, ağabey olmasına rağmen aile içinde Fatih Ünal kadar etkin değildir, babasının otoritesine boyun eğerek, sürekli kendini ispatlama çabası içindedir. Nursema Ünal muhafazakâr olan ailesinin değerlerini benimsemiş, tesettürlü, uyumlu bir karakterdir. Ancak zaman içinde ailesi tarafından istemediği kişiyle evliliğe zorlanması ve sonrasında yaşananlar onu duygusal bir çöküntüye ve dönüşüme götürür. Dindar olmasının yanı sıra sorgulayan, bireysel hak ve özgürlüklerini arayan bu uğurda direniş gösteren bir karakter olur. Metehan Ünal henüz lise çağında bir ergen olmasıyla birlikte ailesinin değerlerini taşır, aynı zamanda modern dünya ile iç içe geçmiştir, ailesinin tüm fertlerini dışarıdan gözlemleyerek kendi kişiliğini inşa etmeye çalışır. Doğa Ünal içine doğmuş olduğu ailenin özellikle de annesinin etkisi ile modern bir kadındır ve üniversitede eğitim görmektedir. Fatih Ünal ile evlendikten sonra, modern kimliği ve geleneksel anne-eş rolleri arasında kalır. Kendi ailesi ve Fatih Ünal'ın ailesi arasındaki baskıda bireysel bir mücadele verir. Çimen Korkmaz ailevi değerlere karşı sorgulayıcı, bazen de mizahi olarak yaklaşır. Aile içinde gözlemlediği sorunlardan kendine ders çıkarma gayretindedir. Fatih Ünal bu kuşak bireyleriyle yürüttüğü ilişkilerde ataerkil yapıyı temsil eder, Nursema, Doğa ve Çimen arasında aile yapıları farklı olsa bile bir kadın dayanışması vardır.

YÇ. 3. Kuşak, aileleri içindeki geleneksel yapıları sorgulayarak modern, bireysel kimliklerini inşa etmeye çalışırlar. Toplumsal değişimin etkisi, geleneksel ve modern arasındaki çatışma ve dayanışma belirgin olarak bu kuşakta ortaya çıkar. Ferit Korhan ailesinin maddi gücünü, toplumsal statüsünü kullanarak kendine geleneksel erkeklik profili dışında bir karakter inşa etme çabasıdadır. Fuat Korhan ağabey olmasına rağmen Halis Korhan'ın

veliahdı olarak gösterilmeyen, aile içi kararlara karışmayan, geleneksel yapıyla uyumlu bir figürdür. Eşi Asuman da aile içi düzene karşı çıkmayan bir eş görünümündedir. Seyran toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin öne çıktığı bir karakterdir. Bireysel olarak özgürlük ve kendi hayatı üzerinde söz sahibi olmak ister. Geleneksel (görücü usulü) evlilik tarzına karşı çıkar. Hem duygusal hem de ekonomik olarak özgür bir kadın olma çabası vardır. Suna Şanlı, Seyran Şanlı'ya göre geleneksel yapıya karşı daha az dirençli, aile içi kararları kabul eden, bireysel özgürlüğünü ikinci planda tutan bir karakterdir. Pelin modern ve boşanmış bir ailenin kızı olarak annesi tarafından özgür bir şekilde yetiştirilmiştir. Ferit Korhan ve Seyran Şanlı'nın evliliğinde de tıpkı Doğa ve Fatih Ünal'ın evliliğinde olduğu gibi ataerkil bir yapı vardır. Seyran Şanlı özgür bir şekilde eğitime devam etmek ister ancak Ferit Korhan bu duruma karşı çıkar. Son olarak içine doğmuş oldukları aile yapılarının ve ebeveynlerinin yansıması olarak şekillenen YÇ 3. Kuşağın konuşmaları bu duruma örnek olarak verilebilir:

Pelin: "Biz hem kendimiz hem de ailelerimizin yansımasıyız. Benim annem yıllarca babamdan sevgi bekledi. Çocukken onun o halini görür çok üzüldüm sonra bir bakmışım kendimi daha beter bir hale soktum." (73. Bölüm 2. Saat).

Pelin'in bu sözleri, aile içinde yeni kuşakların ebeveyn davranışlarıyla ve kültürle nasıl şekillendiğine dair bilgi vermektedir. Bir başka ifade ile sosyalizasyon, yani bireyin içine doğduğu toplumun kültürü ile etkileşimi aile içinde gerçekleşirken (Biçer Olgun, 2021, s. 500) yeni kuşaklar aile büyüklerinin davranışlarını yansıtabilmektedirler.

Sonuç

Dünya'da olduğu gibi Türkiye'de de değişen yaşam koşullarına paralel olarak ortalama yaşam süresi yükselmeye devam etmektedir. Yaşam süresinin yükselmesi farklı kuşakların bir arada geçirdikleri zamanı artırmış ve kuşaklararası ilişkilerin/etkileşimin nasıl şekillendiği de önem kazanmıştır. Bir başka ifade ile toplumların giderek yaşlanması sadece yaşlı bireylerle değil onların birlikte vakit geçirdikleri genç kuşaklarla da yakından ilgili bir hale gelmiştir. Bu araştırmada ele alınan Kızılık Şerbeti ve Yalı Çapkını dizilerinde ana hikâye 3. Kuşak temsilcilerin evlilikleri üzerinden şekillenmiştir.

Kızılık Şerbeti ve Yalı Çapkını dizilerinde 1. 2. ve 3. Kuşak ilişkileri sadece aile içi rollerini yansıtmamakla birlikte, aile içi otorite-güç ilişkilerini, değerlerin aktarımı ve dönüşümünü, toplumsal değişimi de yansıtmaktadır.

Örneklem olarak belirlenen dizilerde kuşaklararası etkileşim ve ilişkiler; Evlilik ve Aile ilişkileri temasında her iki dizi içinde dayanışma; Otorite ve İtaat temasında çatışma; Eğitim ve Kariyer temasında dayanışma; Gelenek ve Modernite temasında Kızılık Şerbeti'nde dayanışma (Yalı Çapkını'nda nötr); Toplumsal Cinsiyet temasında Kızılık Şerbeti'nde çatışma ve Yalı Çapkını'nda dayanışma şeklinde gerçekleşmiştir.

Dizilerde yeni kuşağı dünyaya getiren her üst kuşak (1. ve 2. Kuşaklar) çocuklarını kendi değer yargıları ile büyütmemektedirler. Bu noktadan hareketle 1. ve 2. Kuşaklar 3. Kuşağın olaylar ve durumlar karşısında kendileri gibi davranmalarını beklemektedirler. Dizilerde kuşakların kendi içinde yürütmüş oldukları ilişkiler diğer kuşaklarla kurmuş oldukları ilişkilere nazaran daha az ön yargılı ve uzlaşılı temellidir.

Bu araştırmada televizyon dizilerindeki kuşaklararası ilişkiler ve etkileşime dair veriler Kızılık Şerbeti ve Yalı Çapkını dizilerinden, nitel içerik analizi yapılarak elde edilmiştir. Gelecekte yapılacak olan araştırmalarda, farklı dizilerdeki kuşak ilişkileri ve bu ilişkilerin toplum (X, Y, Z Kuşakları, anneanne-babanne, dede-torun vs.) üzerindeki etkileri nitel görüşme yöntemiyle araştırılarak literatüre katkı sağlayabilir.

Kaynakça

- Adıgüzel, O., Batur, H. Z. ve Ekşili, N. (2014). Kuşakların değişen yüzü ve Y Kuşağı ile ortaya çıkan yeni çalışma tarzı: mobil yakalılar, *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1 (19), 165-182.
- Anadolu Ajansı. (2024). 170 ülkeye ihraç edilen Türk dizilerinin yeni hedefi dünyanın en kalabalık ülkesi Çin. <https://www.aa.com.tr/tr/kultur/170-ulkeye-ihrac-edilen-turk-dizilerinin-yeni-hedefi-dunyanin-en-kalabalik-ulkesi-cin/3169292> Erişim Tarihi: 10.04.2025).
- Arslan, Y. ve Polat, S. (2016). Eğitim örgütlerinde kuşaklar arası çatışma: nedenleri ve başa çıkma yaklaşımları. *Ahi Evran Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi (KEFAD)*, 17 (1), 263-282.
- Aslantaş, M. (2021). Televizyon dizilerinde izleyicilere sunulan kültürel öğeler: Gönül Dağı dizisine yönelik bir içerik analizi. *Pearson Journal*, 6 (16), 438-456. doi: <https://doi.org/10.46872/pj.449>
- Biçer Olgun, H. (2021). Kültürün sosyal inşası ve benliğin kültürel kuruluşu: sosyalizasyon sürecinde aile, benlik ve kültür ilişkisi. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 14 (39), 492-532. doi: <https://doi.org/10.14520/adyusbd.1000824>.
- Böke, K. (2017). *Örnekleme*. Böke, K. (Ed.). *Sosyal bilimlerde araştırma yöntemleri* (s. 104-149). Ankara: Alfa Basım Yayım Dağıtım Ltd. Şti.
- Cereci, S. (2014). Türk televizyon dizilerinin küresel başarısı: evrensel insan yaklaşımı. *International Journal of Social Science*, 1-12, Doinumber: <http://dx.doi.org/10.9761/JASSS2542>
- Debesse, M. (1955). Le conflit des generations. *Bulletin de Pspchologie*, 11, 715-718.
- Demir, O. Ö. (2017). *Nitel araştırma yöntemleri*. Böke, K. (Ed.). *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri* (s. 286-317). Ankara: Alfa Basım Yayım Dağıtım San. ve tic. Ltd. Şti.
- Demirci, S. ve Köseli, M. (2017). *İkincil veri ve içerik analizi*. Böke, K. (Ed.). *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri* (s. 321-366). Ankara: Alfa Basım Yayım Dağıtım Ltd. Şti.
- Doğanay M. M. ve Aktaş, M. K. (2021). Türkiye’de televizyon dizisi sektörü. *Marmara Üniversitesi Öneri Dergisi*, 16 (56), 852-878. DOI: 10.14783/maruoneri.944236
- Erden Ayhün, S. (2013). Kuşaklararasıdaki farklılıklar ve örgütsel yansımaları. *Ekonomi ve Yönetim Araştırmaları Dergisi*, 2 (1), 93-112.
- Ghanim, D. (2009). Authoritarian family structure, Gender and Violence in the Middle East. *Westport: Praeger*, 165-178.
- Güler, D. ve Ulutak, N. (1992). Aile kavramının tarihsel gelişimi ve Türk toplum yaşantısında aile, *Kurgu Dergisi*, 11, 51-76.
- Hsieh, H-F. ve Shannon, S. E. (2005). Three approaches to qualitative content analysis. *Qualitative Health Research*, 15 (9), 1277-1288.
- Jaeger, H. (1985). *Generations in history: reflections on a controversial concept*. in History and Theory, (s. 273-292).
- Kuran, E. (2022). *Z bir kuşağı anlamak*. İstanbul: Mundi Kitap.
- Mannheim, K. (2009). The sociological problem of generations. *Steidl_YTJ_Q7:Steidl_YTJ_Q7*, (https://1989after1989.exeter.ac.uk/wpcontent/uploads/2014/03/01_The_Sociological_Problem.pdf Erişim Tarihi: 17. 07. 2024).
- Merz, E-M., Schuengel, C. ve Schulze, H-J. (2007). Intergenerational solidarity: an attachment perspective, *Journal of Aging Studies*, 21, 175-186.
- Metin, O. ve Ünal, Ş. (2022). İçerik analizi tekniği: iletişim bilimlerinde ve sosyolojide doktora tezlerinde kullanımı, *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 22 (Özel Sayı 2), 273-294.

- Miles, M. B., ve Huberman, A. M. (1994). *Qualitative data analysis: An expanded Sourcebook*. (2nd ed). Thousand Oaks, CA: Sage.
- Moore, E.S., Wilkie, W. L. ve Lutz, R. J. (2002). Passing the torch: intergenerational influences as a source of brandequity. *Journal of Marketing*, 66, 17–37.
- Nauck, B. ve Steinbach, A. (2009). *Intergenerational relationships. Rat SWD Working Paper*, No. 116, RatfürSozial- und Wirtschaftsdaten (RatSWD).
- Neuman, W. L. (2014). *Toplumsal araştırma yöntemleri, nitel ve nicel yaklaşımlar*. İstanbul: Yayınodası Toplumbilim Dizisi.
- Oh, E. ve Reeves, T. (2014). *Generational differences and theintegration of technology in learning, instruction, and performance*. Spector, J., Merrill, M., Elen, J., ve Bishops, M. (Ed.). *Handbook of Research on Educational Communications and Technology* (s. 819-828). New York: Springer Science+Business Media.
- Oksijen Gazetesi. (2024). Forbes Türkiye listesi: ihracat şampiyonu yerli diziler. <https://gazeteoksijen.com/ekonomi/forbes-turkiye-listesi-ihracat-sampiyonu-yerli-diziler-221958> Erişim Tarihi: 10.04.2025.
- Özçatal, E. O. (2011). Ataerkillik, toplumsal cinsiyet ve kadının çalışma yaşamına katılımı. *Çankırı Karatekin Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 1 (1), 21-39.
- Özmen, S. (2014). *Radyo ve televizyon okumaları*. İstanbul: DER Kitabevi Yayınevi ve Dağıtım Paz. Ltd. Şti.
- Parry, E. ve Urwin, P. (2011). Generational differences in work values: a review of the oryand evidence. *International Journal of Management Reviews*, 13, 79-96.
- Pınar Kılıç, N. ve Yıldırım Becerikli, S. (2023). *Kuşaklararası iletişim*. Ankara: Ütopya Yayınları-Medya- İletişim Dizisi.
- Sallan Gül, S. ve Kahya Nizam, Ö. (2021). Sosyal bilimlerde içerik ve söylem analizi, *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 42 (Özel Sayı 1), 181-198.
- Sandeem, C. (2008). Boomers, Xers, and Millennials: whoare they and what do they really want from continuing higher education? *Continuing Higher Education Review*, 72, 11-31.
- Singh, K. (2020). Impact of television serials on society. The Asian Thinker A Quarterly Bilingual Peer-Reviewed, *Journal for Social Sciences and Humanities*, 5, ISSN: 2582-1296.
- Star TV. (2024), *Yalı Çapkını Dizisi*. <https://www.startv.com.tr/dizi/yali-capkini/oyuncular>, (Erişim Tarihi: 20.07.2024).
- Sungur, M. A., Duyar, N., Yıkılmaz, H., Boyacı, R., Urhan, M. H., Çetin, G., Arıkan, T., Çiçek, N. Ş., İspaha, T. (2017). Evlilik ve eş seçme tutumuna kuşakların etkisi: X ve Y Kuşaklarının karşılaştırılması. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 28 (1), 69-91.
- Taylan, H. H. (2011). Sosyal bilimlerde kullanılan içerik analizi ve söylem analizinin karşılaştırılması. *Bingöl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1 (2), 63-76.
- Tewksbury, R. (2009). Qualitative versus quantitative methods: understandingwhyqualitativemethodsaresuperiorforcriminologyandcriminaljustice. *Journal of Theoretical and Philosophical Criminology*, 1 (1), 38-58.
- TDK Güncel Sözlük. (2024). Dizi film'in tanımı. Erişim Tarihi: 10.04.2025).
- Tokgöz Şahoğlu, C. (2013). Sosyalleşme ve kimlik inşası ekseninde sosyal paylaşım ağları. *XV. Akademik Bilişim* (s. 1047-1055). Antalya, Türkiye.
- Turner B. S. (2014). *Klasik sosyoloj*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Tufan, İ. ve Yazıcı, S. (2009). Yaşlılıkta kuşaklararası ilişkiler. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 20 (1), 47-52.
- Tutar, H. (2022). *Adım adım bilimsel makale ve tez yazım teknikleri (Makale ve tez yazmanın incelikleri)*, Kocaeli: Umuttepe Yayınları.

-
- We are social. (2024). *We are social Türkiye raporu*.
<https://wearesocial.com/us/blog/2024/01/digital-2024/> Erişim Tarihi: 25.07.2024)
- Wikipedia (2024).
https://tr.wikipedia.org/wiki/K%C4%B1z%C4%B1c%C4%B1k_%C5%9Eerbeti
(Erişim Tarihi: 23.07.2024).
- Wikipedia (2024).
https://tr.wikipedia.org/wiki/Yal%C4%B1_%C3%87apk%C4%B1n%C4%B1 (Erişim Tarihi: 10.04.2025).
- Yavuz, S. ve Özmete, E. (2012). Türkiye’de genç bireyler ve ebeveynleri arasında yaşanan sorunların “Aile Yapısı Araştırması” sonuçlarına göre değerlendirilmesi. *Sosyal Politika Çalışmaları*, 12 (7), 9-27. ISSN: 1303-0256.
- Zhang, Y. B. ve Lin, M-C. (2009). Conflict-initiating factors in intergenerational relationships. *Journal of Language and Social Psychology*, 28 (4), 343–363. doi:10.1177/0261927x0934183
-